

Hàbits de lectura dels infants i joves de Catalunya

Conclusions i recomanacions

Consell Català del Llibre per Infants i Joves

Barcelona, 8 de març de 2005

Amb el suport del

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Hàbits de lectura dels infants i joves de Catalunya

Conclusions i recomanacions

Consell Català del Llibre per Infants i Joves

Barcelona, 8 de març de 2005

Direcció

Xavier Cubeles
Joan Portell

Coordinació

Bea Ferrer

Tècnics

Marta Canellas, Montse Casasayas,
Rosa Guinart, Silvina Juri
Francesc Baró, Maria Barrechina, Mercè Brat,
Oscar Civit, Carme Fusté, Pablo Paño, Marta Valls

Índex

	<i>Pàgines</i>
1. Presentació del treball	1
2. Principals resultats	2
3. Recomanacions	5

1. Presentació del treball

A. Objectiu

- El Consell Català del Llibre per a Infants i Joves, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha promogut la realització del present estudi sobre els hàbits de lectura dels infants i els joves de Catalunya per tal de millorar les estratègies públiques i privades d'intervenció en aquest camp.

Amb aquest treball es cobreix una important llacuna informativa sobre els hàbits i l'entorn de lectura dels infants i joves de Catalunya, on fins ara no s'havia fet cap estudi tant exhaustiu sobre la matèria. Així mateix, els resultats obtinguts són un referent a partir del qual en el futur es podrà avaluar l'evolució d'aquesta pràctica cultural en el col·lectiu d'infants i joves del país.

B. Contingut

- S'ha elaborat informació quantitativa sobre els hàbits i l'entorn de lectura dels infants i joves de Catalunya mitjançant la realització de tres consultes:
 - a) Enquesta a 1.200 infants/joves d'edats entre 12 i 16 anys, segmentada en tres grups per a conèixer l'evolució de la seva pràctica i entorn de lectura: 400 alumnes de 6è d'educació primària, 400 de 2n d'ESO, i 400 de 4t d'ESO. La consulta s'ha fet de forma presencial en el centre escolar.
 - b) Enquesta a 400 persones que actualment tenen fills d'edats entre 6 i 16 anys. La consulta s'ha realitzat telefònicament.
 - c) Enquesta a 400 professors que tenen responsabilitat en la gestió dels respectius centres d'ensenyament (Director, Cap d'estudis i Secretari/a). La consulta s'ha realitzat telefònicament.

2. Principals resultats

A. Hi ha una forta tendència a la davallada de l'hàbit de lectura dels infants/joves

- Com s'esdevé a altres països i societats del nostre entorn cultural, la pràctica de la lectura dels infants/joves experimenta un fort decreixement en avançar la seva edat.
- En el marc d'aquesta tendència general, s'observa una major pràctica de la lectura per part de les nenes/noies respecte dels nens/nois (diferència entre gèneres que es dona en un mateix sentit en el món dels adults).

B. L'hàbit de lectura dels infants/joves sembla evolucionar cap al model "majoritari" dels adults que l'envolten

- El perfil lector dels més petits tendeix a aproximar-se al model de referència "minoritari" dels mestres. Per contra, el perfil lector dels joves s'apropa al model "majoritari" dels pares/mares que és similar al del conjunt de la societat (i que, en comparació als mestres, es caracteritza per tenir una pràctica de la lectura menys activa).

C. Els valors reconeguts a la lectura per infants/joves semblen desplaçar-se cap als valors que els adults atorguen a aquesta pràctica cultural

- En avançar l'edat s'incrementa fortament el percentatge de joves que declaren llegir per obligació (front als infants que principalment declaren fer-ho per aprendre). Així mateix, decreix la proporció d'infants/joves que consideren que la lectura els serà útil per “trobar feina i guanyar-se la vida”, així com també “per passar-s'ho bé”.

Aquesta evolució sembla reflectir una progressiva presa de consciència per part dels infants/joves del valor que la lectura té per a la majoria dels adults: quasi la totalitat de pares/mares consideren que la lectura és útil, però tan sols una petita part d'aquests declara que aquesta pràctica és útil per a millorar la feina i, encara menys, per a millorar el status social.

Comparativament, la utilitat de la lectura “per passar-s'ho bé” obté una resposta positiva més elevada de pares/mares. Tanmateix, cal contrastar aquesta declaració amb el fet que, com indiquen altres estudis, la lectura no és una opció de lleure preferent per a la majoria de la població adulta.

Per tant, en el pas de la infància a la joventut canvia l'expectativa respecte la “utilitat” de la lectura: aquesta és una pràctica cultural que gaudeix d'un elevat prestigi “simbòlic” declarat per part dels adults, però que no se li reconeix una utilitat realment “efectiva”.

D. Hi ha una notable debilitat o desconeixement de l'entorn de lectura fora del centre d'ensenyament per part de l'infant/jove

- L'entorn de lectura de l'infant/jove se sustenta sobretot en els recursos oferts en el marc del centre d'ensenyament: recomanacions dels mestres als alumnes i als seus pares/mares; reconeixement de l'encert del consell d'aquests; etc.
- L'entorn lector en l'esfera extraescolar (la família i el municipi) mostra una feble relació amb els infants/joves. Els centres d'ensenyament també tenen una baixa relació amb aquest entorn lector.
- Front a això, destaca el percentatge d'infants/joves que declaren aconsellar llibres i lectures als seus amics/amigues. Aquest fet podria ser indicatiu de l'existència d'un cert hàbit de prescripció de llibres entre els infants/joves, qüestió que caldria analitzar amb més profunditat en futurs estudis.

E. Cal emmarcar la crisi de lectura dels joves dins d'un canvi més ampli de centres d'interès i de motivació d'aquests

- La caiguda de la pràctica per la lectura en el pas de la infància a la joventut s'ha de circumscriure en un context més ampli de canvi dels centres d'interès i de motivació dels infants/joves.

La preferència creixent per estar amb els amics i per escoltar música és indicatiu del sistema de valors i de gustos que els joves tenen en aquest moment de la seva vida: la recerca d'una identitat pròpia diferenciada dels adults, i la consecució d'un marc propi de relacions socials.

3. Recomanacions

A. Marc general d'intervenció

- Les estratègies de foment de la lectura adreçades als infants i joves han de tenir present el profund canvi d'hàbits de lectura (i de pràctica cultural en general) que es produeix en el pas de la infància a la joventut.

1.) Calen accions de foment de la lectura clarament diferenciades segons el col·lectiu d'edat al que s'adrecen: els infants o bé els joves.

- La lectura és una pràctica que fa referència a diferents productes culturals i mitjans de comunicació. El foment de la lectura de llibres no s'ha de plantejar de forma aïllada respecte de la resta de productes/suports (paper, digital, etc.).

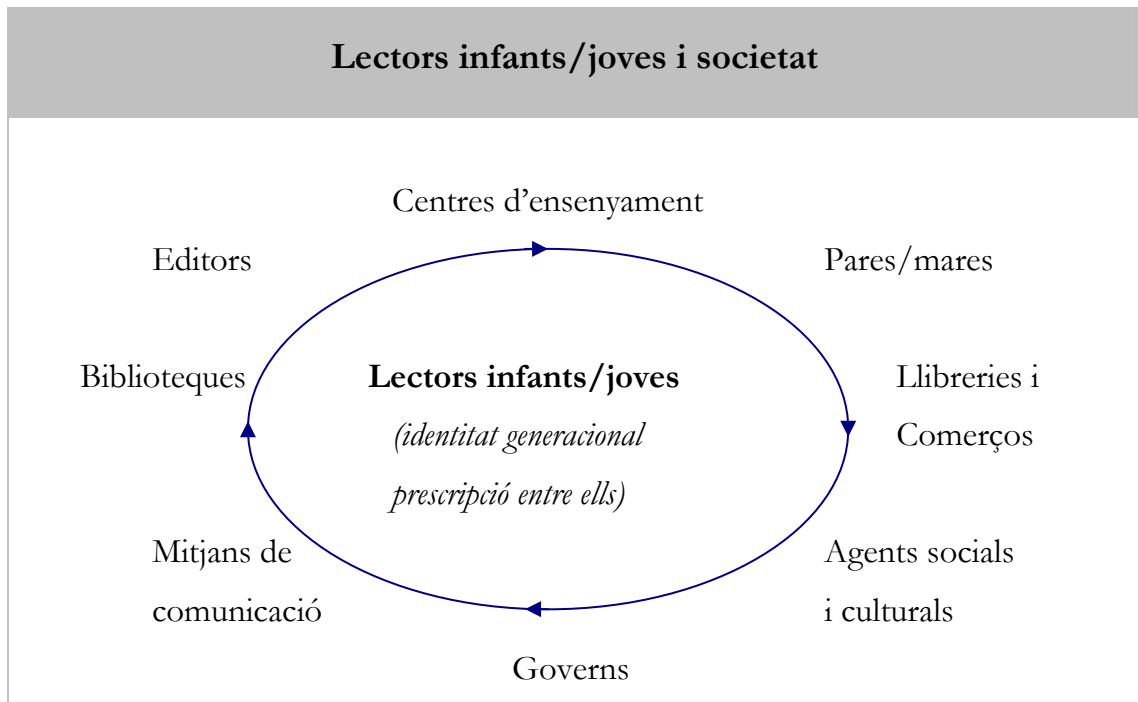
2.) Les accions del Consell Català del Llibre per a Infants i Joves haurien d'incorporar plenament una perspectiva àmplia de l'hàbit lector no circumscrita estrictament al llibre.

- Les campanyes "genèriques" de foment de la lectura fetes fins ara han servit sobretot per enfortir una tradició cultural basada en l'elevat prestigi "simbòlic" de la lectura, i no han alterat substancialment els hàbits lectors reals de la societat.

3.) Calen campanyes més específiques, adreçades a segments concrets de la població, que estimulin la pràctica efectiva de la lectura com a activitat explícitament útil i/o de plaer.

B. Lectura i societat

- Les accions que incideixen sobre la pràctica de la lectura dels infants i joves són promogudes per un ampli ventall d'agents socials i culturals.

4.) El Consell Català del Llibre per a Infants i Joves ha de canalitzar la participació activa i innovadora de tots els agents socials i culturals que incideixen en la pràctica de la lectura dels infants i joves.

- Fomentar la pràctica de la lectura contribueix a generar capital humà i capital social, fet que té uns efectes beneficiosos tant a nivell individual com de la col·lectivitat.

5.) El foment de la lectura dels infants/joves ha de tenir necessàriament una perspectiva a llarg termini, i una concreció específica per a cada realitat territorial (municipal, comarcal, etc.).

C. De l'aprenentatge al plaer de la lectura

- El centre d'ensenyament té un paper cabdal en el foment de la lectura d'infants i joves, fet que justifica la necessitat de donar el màxim suport a la millora i innovació de les accions d'estímul de la lectura dels infants i joves promogudes pels mestres.

6.) Cal enfortir el caràcter global (transversal) de la lectura com a mitjà d'aprenentatge i d'adquisició de coneixements en tot l'itinerari formatiu, més enllà de l'ensenyament de les matèries de llengua i literatura.

7.) Cal que tots els mestres tinguin la formació i els recursos per a actuar en aquest sentit.

- La deficient situació de les biblioteques escolars de Catalunya (segons es desprèn de la seva comparació amb els estàndards internacionals) contrasta amb el grau de satisfacció prou elevat dels mestres respecte els recursos i els serveis oferts per aquestes.

8.) La millora de les biblioteques escolars de Catalunya ha de contemplar accions exemplificadores i de sensibilització adreçades als mestres, que informin sobre els estàndards quantitius i qualitius d'aquests serveis, així com de les seves utilitats potencials.

9.) En aquest sentit, tal i com es fa en les biblioteques públiques, cal prendre en consideració la possible integració de tots els serveis de documentació i informació (llibre, audiovisual, multimèdia, Internet, etc.) dels centres d'ensenyament en una mateixa àrea.

- El consell de les empreses editorials i la pròpia experiència són els principals canals utilitzats pels mestres en la selecció de les obres que llegeixen els alumnes.
 - 10.) **Es poden diversificar i enriquir dels canals d'informació als mestres sobre les lectures dels seus alumnes mitjançant nous serveis d'informació i orientació de lectures (com dossiers o butlletins, pàgines web, etc., oferts per les biblioteques, llibreries, o altres agents socials i culturals).**

- Els joves, en sortir de la infància, no recorren habitualment als canals d'accés al llibre que hi ha fora de l'escola.
 - 11.) **Cal que les biblioteques públiques i les llibreries interactuïn de forma dinàmica amb els centres d'ensenyament, per tal que formin part de l'entorn quotidià dels infants/joves: oferint serveis d'informació, orientació i préstec a alumnes i a pares/mares (per exemple, a través de les AMPA), promovent activitats conjuntament (com sessions de lectura, convocatòries de premis, etc.).**
 - 12.) **Cal que aquesta interacció en favor de la lectura també es projecti cap a altres agents del territori com entitats, clubs, centres d'oci, etc. (com, per exemple, algunes biblioteques fan a platges i piscines durant l'estiu).**
 - 13.) **També cal una plena implicació dels mitjans de comunicació (sobretot els públics) en la tasca de foment de la lectura: tot oferint freqüentment una imatge de la lectura associada als valors de la modernitat i de la joventut, etc..**

- Una bona part de pares/mares comparteixen la pràctica de la lectura amb els seus fills/filles durant la infància. En entrar a la joventut, aquest vincle de relació amb els fills –com d’altres- tendeix a debilitar-se.

14.) Cal reflexionar sobre les possibles pautes d’actuació que els pares / mares poden portar a la pràctica per a fer front a la crisi de l’hàbit lector dels seus fills en entrar a l’adolescència.

- L’activitat lectora no forma part del lleure que prefereixen o practiquen la majoria dels joves.

15.) Cal que el model de lector ofert tant per mestres, com per pares/mares i mitjans de comunicació als infants i joves, no quedi limitat al desenvolupament de les activitats escolars.

16.) Cal promoure iniciatives que afavoreixin l’encontre dels joves amb la lectura de forma festiva, i a llocs i moments no relacionats habitualment amb el llibre (com és el cas, per exemple, del projecte “Lire en fête” existent a França). En aquest apartat, cal plantejar-se la necessitat d’establir estratègies per al Dia del Llibre específicament adreçades als joves.

17.) Cal potenciar el desenvolupament de les pràctiques lectores entre els joves més enllà del simple acte de llegir: recomanar-se i regalar-se llibres entre ells, cercar llibres a partir de processos de selecció fets individualment, etc.. Totes aquestes experiències són decisives de cara a la formació del lector adult.

- 18.) Igualment, cal que hi hagi accions orientades a posicionar el llibre com a referent d'identitat dels joves al marge de l'escola i dels pares/mares (com succeeix, per exemple, amb la música), i que siguin capaces de desencadenar relacions socials compartides entre aquests.
- Comparativament amb altres alternatives de lleure, la pràctica de la lectura es realitza de forma individual, i requereix d'un considerable esforç tant en el seu aprenentatge (que és continu) com en la seva pràctica.
- 19.) Cal que la imatge del lector a transmetre als infants/joves es desvinculi de la persona "avorrida" i amb "pocs amics", i s'enforteixi el missatge segons el qual la pràctica de la lectura potencia unes habilitats personals que altres opcions de lleure més "fàcils" no proporcionen tan intensament: les capacitats de raonament, de diàleg, d'imaginació, etc.